

EL LECTOR ACCIDENTAL

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Llàstima que escrivim en català

FERNANDO VILLAR / EFE

Al llarg dels anys, els estats han perfeccionat i ritualitzat la representació de si mateixos: la bandera, l'escut i també la moneda. Quan, a principis dels anys 70, Jacint Verdaguer va aparèixer als bitllets de 500 pessetes, va semblar que l'Estat s'obria a la diversitat lingüística, ja que aquest autor havia escrit només en català. Més tard, quan van arribar les monedes d'euro, Espanya hauria pogut representar-se a si mateixa amb tres autors diferents, posem per cas Miguel de Cervantes, Ramon Llull i Rosalía de Castro. Però no va ser el cas. A les vuit monedes d'euro espanyoles hi apareixen només tres imatges: el rei, Cervantes i la façana de l'Obradoiro. Si fiquem la mà a la butxaca segurament en trobareu alguna, com un recordatori d'on sou. Espanya es veu així a si mateixa: monàrquica, castellana i catòlica, com a l'època de Ferran VII.

A banda de Cervantes, ¿hi ha gaires escriptors a les monedes de la zona euro? Doncs no gaires, la majoria per raons patriòtiques o religioses, i ni un en potències literàries com França o Alemanya. Els únics de primera fila són Cervantes i Dante, el qual, a part d'escriure la *Divina Comèdia*, va unificar les diferents parles del país. Ni Homer, ni Goethe, ni Proust no han estat seleccionats. També és cert que, a part de

dedicar-se a l'escriptura, Cervantes va ser un soldat que va combatre els turcs i va viure en captivitat a Alger. De fet, en el capítol 38 del *Quixot* estableix que les armes són superiors a les lletres. És cert que no hi parla dels literats sinó dels lletrats, però no és pas menys cert que en la tradició castellana es barregen armes, lletres i lleis, com quan l'Estat utilitza la qualitat de l'obra cervantina a tall d'arma per convèncer els reticents davant la "llengua comuna".

Les fal·làcies contra el català

Al principi del *Quixot*, un dels llibres que se salven de la censura que fan el capellà i el barber és el *Tirant lo Blanc*, que rep elogis encesos. És natural que un escriptor s'interessi per les obres escrites en una altra llengua. No he entès mai com és que tants autors castellans menyspreen les obres escrites en català, una llengua que ha tingut moltes menys oportunitats que la seva. No em cap al cap que aquests escriptors ataquin el català amb fal·làcies que farien enrojolar una criatura. Per exemple, la fal·làcia de la quantitat, segons la qual les obres tenen més qualitat si la llengua té més parlants. Per exemple, la fal·làcia de la igualtat, segons la qual totes les llengües tenen els mateixos drets, independentment de si han estat prohibides

NO HE ENTÈS MAI COMÉS QUE TANTS AUTORS CASTELLANS MENYSPREEN LES OBRES ESCRITES EN CATALÀ

o impulsades per un o més estats al llarg dels segles. Quan aquests escriptors se serveixen d'aquestes fal·làcies, utilitzen les lletres a tall d'armes, només que amb un patriotisme barroer. No em refereixo pas a escriptors de tercera fila. Entre els autors més coneguts en castellà no són estranyes les bajanades sobre el català. Vegem-ne unes quantes:

1. "*Es tontísimo que V. escriba en catalán*", carta de Benito Pérez Galdós a Narcís Oller (1884).

2. "*Cuando llegue, si es que llega, la democracia, querrán que toda la enseñanza en Cataluña se dé en catalán [...]. A esa desmembración lingüística me opondré siempre*", conversa de Vicente Aleixandre (1952).

3. "*En Barcelona entienden mejor el teatro polaco en polaco que el teatro castellano en castellano*", declaracions d'Antonio Gala (1994).

4. "*Los fascismos tienen algo en común: siempre son excluyentes*", lamentació escrita per Cristina Peri Rossi quan va ser acomiadada de la tertúlia de Catalunya Ràdio per no parlar català (2007).

5. "*La educación en Cataluña está en manos de talibanes*", entrevista a Félix de Azúa (2016).

Un dels escriptors que ha regalat més declaracions contra el català ha estat Mario Vargas Llosa. No seria just atribuir aquesta posició a la vellesa, ja que la cosa ve de lluny. El recordo en un vídeo, precisament sobre *Tirant lo Blanc*, que a finals de segle passat es projectava als instituts catalans. Després de lloar la novel·la, Vargas Llosa afegia una postilla sinistra sobre l'autor: "*Lástima que escribiera en catalán*". No sembla una frase agressiva, però implica la determinació de posar fi al que considera una anormalitat. Perquè es tracta d'això, finalment. Escriure en castellà és normal, mentre que escriure en català és caprici, ximpleria, ganes de molestar i nacionalisme d'espardenyia. El castellà, que té de tot, encara en vol més; al català, que ha perdut tant, sempre n'hi sobra. Ells disposen de centenars de milions de parlants, d'exèrcits sencers, de tribunals d'última instància, de premis Nobel, de manuals d'instruccions de rentadores, i encara es queixen. S'esquincen les vestidures perquè no parlem bé la seva llengua, però no semblen gaire apesaratats perquè la seva silenciï la nostra.

A finals dels anys 80 vaig conèixer oficials de l'exèrcit espanyol més tolerants amb el català que els escriptors que he citat. Encara no he aconseguit entendre aquest odi, aquests insults, aquestes desqualificacions fetes des del menyspreu i la prepotència. Deixeu de plorar, que teniu de tot, mentre que nosaltres som poquets, bilingües i sospitosos. Si ens deixeu en pau, potser encara ens en sortirem. ♦♦

OBRO FIL

ANNA GUITART

Leo Lionni: no estem sols

"Leo Lionni volia ser pintor, i la primera cosa que es va comprar va ser un cavallet. És com si vols ser guitarrista i la primera cosa que et compres és el tamboret per seure". Ens ho explicava, divertida, Teresa Duran dijous passat a la presentació que va fer amb Piu Martínez del llibre de Leo Lionni *Entre mundos. Una autobiografía* (Ed. Kalandraka, traduït per Carlos Heras Martínez).

Hi vaig anar per uns quants motius: d'entrada, volia veure el nou Espai Culturista Sendak, que va acollir l'acte, una aliança entre la llibreria Sendak i la revista *El Culturista*, que és un lloc preciós (aneu-hi: hi fan cursos i tallers, i la selecció de llibres és esplèndida). També em vaig apuntar a la xerrada perquè m'agrada molt Leo Lionni, però ara no faré veure que descobreixo la sopa d'all. I, sobretot, hi vaig anar perquè no es tractava només de Lionni, sinó de Lionni vist per Teresa Duran i Piu Martínez. Ho he de reconèixer: juntament amb Anna Juan Cantavella, que aquesta vegada no hi era, tinc molta debilitat per elles. Si us interessa la literatura infantil i juvenil i no les coneixeu (és ben difícil en el cas de la Teresa, últim Premi Trajectòria de la Setmana del Llibre en Català), ja les podeu seguir (l'Anna i la Piu són a Twitter). Busqueu les presentacions, cursos o xerrades que fan. Sempre són interessants, perquè s'expliquen molt bé, són divertides i saben de què parlen.

Dijous la Piu i la Teresa ens van explicar un munt de coses de l'autor de *Frederick*, *El petit blau i el petit groc* i *Neda-que-neda* (tots a Kalandraka). Van parlar de la seva trajectòria, van compartir anècdotes que surten a l'autobiografia, com quan Lionni defugia Calder, que sempre el volia al bar, o quan de petit amagava erugues a l'armari perquè a l'estiu en sortissin papallones. Però, sobretot, diria que ens van ampliar la mirada, que ens van donar claus per llegir els seus àlbums, per gaudir-ne i interpretar-los. La Piu va assenyalar-lo com a artista compromès, que als seus llibres mostrava als nens la importància de la col·lectivitat, de fer les coses en comú, de saber que no estem sols.

Imbuïda pel seu esperit, compartiré una cosa amb vosaltres: han penjat la conversa a les xarxes. De res. ♦♦